

PAPER DETAILS

TITLE: Budizm, yiyecek ve yiyecek sadakasi: Eski Uygurca üç fragman üzerine filolojik inceleme

AUTHORS: Ugur Uzunkaya

PAGES: 45-72

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3572855>

Budizm, Yiyecek ve Yiyecek Sadakası: Eski Uygurca Üç Fragman Üzerine Filolojik İnceleme

Uğur UZUNKAYA*

Özet

Budizm’de Tarihî Buddha’nın vefatından sonra belirginleşen Theravāda ve Mahāyāna adlı iki temel ekol vardır. Mahāyāna, temelde Theravāda ekolüyle örtüşen ilke ve kavramlara sahiptir. Bilhassa yiyecek ve yiyecek sadakası, iki ekol arasındaki ortak kavramlar içerisinde yer almaktadır. Budizm’de yiyecek, hem fiziksel hem de zihinsel anlamda canlıların yaşamını sürdürmeye yarayan bir kaynak olarak görülür. Bu noktada dört tür yiyecek kavramı canlıları biyolojik, duyusal, düşünsel ve manevi açıdan besler. Bununla ilgili olarak yiyecek sadakası da keşiş ve rahibelerin yaşantılarını sürdürmeye yarayan bir tür Budist gelenektir. Bu araştırmanın problemini Budist Uygur edebiyatından bahsi geçen konulardaki şimdiye kadar neşredilmeyen, Berlin Turfan Koleksiyonu’nda Mainz 342 (T II 638), Mainz 798 (T I) ve U 2050 (o. F.) arşiv numaralarıyla saklanan üç fragmanın filolojik neşri ve söz varlığının bileşenleri oluşturmaktadır. Yazının önemi, üç fragman temelinde Eski Uygurca araştırmalarına ve dil incelemelerine yeni verilerin sunulmasıdır. Çalışmanın özgünlüğünü ele alınan üç fragmandaki konular oluşturmaktadır. Birinci fragmanda Budizm’in Mahāyāna ekolünün özellikleri ve bu ekoldeki kimi öğretilerin tefsiri, ikincisinde Budizm’deki *āhāra-catuṣka* yani dört tür yiyecek ve üçüncüsünde *piṇḍapāta* yani yiyecek sadakası kavramı söz konusudur. Çalışma sonucunda Eski Uygurca 112 satır ortaya konmuş ve metinlerin söz varlığında 182’si isim ve 38’i fiil tabanını oluşturan 220 madde başı belirlenmiştir. Bu söz varlığının içerisinde 13 alıntı sözcük tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Uygurca, Budizm, yiyecek, yiyecek sadakası, metin neşri.

* Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, uguruzunkaya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4534-9305>.

Buddhism, Food and Food Charity: A Philological Analysis on Three Ancient Uighur Fragments

Abstract

After the passing of the historical Buddha, two fundamental schools in Buddhism emerged: Theravāda and Mahāyāna. Mahāyāna has principles and concepts that coincide with the Theravāda. In particular, food and food charity are among the common concepts between the two schools. In Buddhism, food is seen as a resource for sustaining the life of living beings, both physically and mentally. At this point, four types of food provide nourishment for living beings in four distinct areas: biological, emotional, intellectual, and spiritual. The Buddhist tradition of food charity helps to sustain the lives of monks and nuns. This research concentrates on the philological edition and vocabulary components of three unpublished fragments of Buddhist Uighur literature on the aforementioned topics, which are held in the Berlin Turfan Collection under the archive numbers Mainz 342 (T II 638), Mainz 798 (T I), and U 2050 (o. F). The importance of the article is to present new data on Old Uighur studies on the basis of three fragments. The originality of the study lies in the subjects of the three fragments. The first fragment mentions the characteristics of the Mahāyāna school and the interpretation of some teachings related to this school, the second fragment discusses the concept of *āhara-catuṣka* “four types of food” in Buddhism, and the third fragment refers to the concept of *piṇḍapāta* “food charity”. As a result of the study, 112 lines of Old Uighur are uncovered and 220 headlines, 182 of which are noun bases and 38 of which are verb bases, were determined in the vocabulary of the texts. Within this vocabulary, 13 borrowed words have been identified.

Keywords: Old Uighur, Buddhism, food, food charity, text edition.

Hindistan kökenli felsefî bir inanış sistemi olan Budizm’in temelde Theravāda “eskilerin yolu” ve Mahāyāna “büyük araç” olmak üzere iki ekolü vardır. Bunlardan Theravāda ekolü yayıldığı bölge dolayısıyla Güney Budizmi, Mahāyāna ekolü ise yine aynı sebepten Kuzey Budizmi olarak da adlandırılır. Mahāyāna ekolü, temelde Mahāsāṅghika ve Sarvāstivā ekolleri üzerine oluşmuştur (Auffarth, Kippenberg ve Michaels, 2006, s. 319). Budizm’in Theravāda ekolüne nazaran daha reformist olduğu bilinen Mahāyāna, ideal kişisi Bodhisattva’nın şahsında bütün bir evrensel kurtuluş fikrini öne sürer. Felsefî temelleri bakımından Mahāyāna ekolü, içerisinde yer alan birçok alt ekolle birlikte farklı coğrafyalarda yerel inanışların etkisiyle farklı yorumlar kazansa da Budizm’in Theravāda ekolüyle büyük oranda örtüşen ilkelere ve kimi kavramlara sahiptir. Bunlar içerisinde Sanskritçe ve Pāli dilinde benzer şekilde

tespit edilen *āhāra* “yiyecek, besin” (Monier-Williams, 1899, s. 162c; Davids ve Stede, 1921-1925, s. 177) Budizm’in her iki ekolünde de mevcut olan ortak bir kavramdır (krş. Sang, 2012). Bu kavrama, Budist metinlerde Sanskritçe *āhāra-catuṣka* “dört tür yemek/yiyecek” terimiyle hem fiziksel hem de zihinsel bağlamda yer verilmiştir. Burada söz edilmesi gereken bir diğer husus ise Budizm’deki yiyecek sadakası kavramıdır. Bilhassa bir yaşam biçimi olarak keşiş ve rahibelerin yaşamlarını sürdürebilmek için inanırlardan talep ettikleri yiyecek sadakası, Sanskritçe *piṇḍapāta* (Edgerton, 1953, s. 344b) terimiyle Budist metinlerde yer almıştır. Bu bağlamda bu yazıda şimdiye kadar neşredilmemiş ve hangi metnin parçası olduğu belirlenememiş konusunu temelde Budizm’in Mahāyāna ekolünden, dört tür yiyecekten ve yiyecek sadakasından alan üç Eski Uygurca metin parçasının filolojik neşri amaçlanmıştır. Bu çalışmaya dâhil edilen ve bugün Berlin Turfan Koleksiyonu’nda korunan bu fragmanların arşiv numaraları şöyledir: Mainz 342 (T II 638), Mainz 798 (T I) ve U 2050 (o. F.).

Çalışmanın kapsamında yer alan ilk fragmanın arşiv numarası Mainz 342 ve buluntu işareti T II 638’dir. Bu fragmanın her iki yüzünde de sekizer satır mevcuttur. Fragmanın arka yüzünde *tokuzunç yeti ālig* “dokuzuncu [bölüm], kırk yedi[nci yaprak]” biçiminde bir sayfa numaralandırması mevcuttur. Metnin, bütünlüklü bir görünüm arz etmektedir; ancak metnin arka yüzünün son satırında kısmi tahribat mevcuttur. Yazmanın ön yüzünün ilk beş satırı kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır. Metnin bugün Sanskritçe Budist külliyattan hangi eserin parçası olduğu henüz belirlenememiş olsa da (Ünal, 2022a) fragmanda Budizm’in Mahāyāna ekolünün özellikleri ve bu ekole ilişkin kimi öğretilerin tefsiri söz konusudur. Bu fragman, yazının 001-016. satırlarını oluşturmaktadır.

Bu yazıdaki ikinci fragman Mainz 798 arşiv numarasını ve T I buluntu işaretini taşımaktadır. Fragmanın ön ve arka yüzünde otuzar satır mevcuttur. Fragman bu hâliyle altmış satırdan oluşmaktadır. Metnin kimi satırları satır başlarından, ortalarından ve sonlarından kısmi tahribata maruz kalmıştır. Fragmanın arka yüzünde *tokuzunç ü[lüş]* “dokuzuncu [bölüm]” şeklinde sayfa numaralandırması mevcuttur. Fragmanda dört tür yiyecek (EUyg. *tört törlüg aşlar*; Çin. 四食 *sishi* ve Skt. *āhāra-catuṣka*, krş. Digital Dictionary of Buddhism, t.y.; Ünal, 2022b) söz konusudur. Bu fragman, yazının 017-076. satırlarını oluşturmaktadır.

Çalışmada incelenen üçüncü ve sonuncu fragman U 2050 arşiv numarasına sahipken bir buluntu işaretine sahip değildir. Fragmanın her iki yüzünde de on sekiz satır bulunur. Metnin A sayfası satır başlarından ve B sayfası da satır sonlarından kısmi hasara maruz kalmıştır. Metinde, Arhat Mahākāśyapa’nın bir zamanlar, önceki varoluş biçimlerinde, zengin Koṭṭīśvara olduğu bildirilir.

Malını kaybedip fakirleşince de tamamen değişip keşiş olduğu ve *piṇḍapāta* yani yiyecek sadakasını istediği anlatılır (Raschmann, 2021). Dolayısıyla metin, bu hâliyle bir anlatı metnine ait olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Fragman, bu yazının 077-112. satırlarını oluşturmaktadır.

Bu yazıda yukarıda bahsi geçen üç fragmanın yazı çevirimine, harf çevirisine, günümüz Türkçesine aktarımına, açıklamalarına, tahlilî dizin ve sözlüğüne yer verilmiştir. Metinlerin günümüz alfabesine aktarımında *Uigurisches Wörterbuch*'daki usul izlenmişken (krş. Röhrborn, 1977-1998, s. 9-10 ve s. 13-14; Röhrborn, 2010, s. XXXIII-XXXV), günümüz Türkçesine aktarımda satır satır aktarım usulü takip edilmiştir. Metinlere ilişkin açıklamalar; metin tamirleri ile bunların gerekçelerini ve Budist terimlerin izahını içermektedir. Herhangi bir program kullanılmadan hazırlanan sözlük ve dizin kısmına ise bütünlüklü olarak korunan her sözcük, madde başı olarak dâhil edilmiştir.

Eski Uygurca Metinlerin Yazı Çevirimi ve Harf Çevirisi

01		
Mainz 342 (T II 638)		
ön		
(001)	01	bo uzun kâzigdâ ba[s]a ,, nâ üçün tep tes[ä]r kertüdin kâlmî[s]-pw 'wz wn k'z ykd' p'/' ,, n' 'wyçwn typ tys/r kyrtwdyn k' lmy/
(002)	02	niñ bar üçün ülgülänçsiz täñläñçsiz ulug bilgä bilgi ,, nynk p'r 'wyçwn 'wylkwl'nçsyz t'nkl'nçsyz 'wlwq pylk' pylyky ,,
(003)	03	küçi korkınçsız ulatı kamag nom ağılıkı öz y(a)rılık arku kwyçy qwrqynçsyz y 'wl'ty q'm'q nwm ''qylyqy 'wyz yrlyq' r ''lqw
(004)	04	tınl(ı)glarka barça m(a)hayan ulug kölünü nomug berü tynlq l'rq' ® p'rç' mq'y'n 'wlwq kwylwnkw nwmwq pyrw
(005)	05	y(a)rılıkagalı ,, t(ä)k kamagun barça tägingäli tutgali yrlyq' q'ly ® ,, tk q'm'qwn p'rç' t'kynk'ly twtq'ly
(006)	06	nomlatılır ,, tep tedi ,, bo ärsär ken yörmäk tetir ,, bo nwml'tylyr ,, ® typ tydy ,, pw 'rs'r kyn ywrm'k tytyr ,, pw
(007)	07	uzun kâzig öñrä inçä tep yörür ,, kim nom hanı tükäl 'wz wn k'z yk 'wynkr' 'ynç' typ ywrwr ,, kym nwm q'ny twyk'l
(008)	08	bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan inçä tep y(a)rılıkadı ,, ,, pylk' tkry tkrysy pwrq'n 'ynç' typ yrlyq'dy ,, ,,
arka		
		tokuzunç yeti älig ,, twqwwz wnç yyty 'lyk ,,

(009)	01	māniñ bo bir kölünjü tegmä tüzgäriñsiz yeg tüzü köni m'nynk pw pyr kwylwnkw tykm' twyz k'rynçsyz yyk twyz w kwy- ny
(010)	02	tuymak atl(ı)g ıdok burhan kutıña tægürdäçi m(a)hayan ulug twym'q' 'tlq 'ydwq pwrq'n qwtynk' t'kwrđ'çy mq'y'n 'wlwq q
(011)	03	kölünjü nomnuñ ädgüläri ülgülänçsiz täñläñsiz tetir „ uyur kwylwnkw nwm nwnk 'dkw l'ry 'wylkwł'ñçsyz t'nkl'ñçsyz tytyr „ 'wywr
(012)	04	bergäli tınl(ı)glarka artamakıg alkinçsiz tükätiñsiz „ t(ä)k pyrk'ly tynlq ® l'rq' 'rt'm'qyq 'lqynçsyz twyk'dynçsyz „ tk
(013)	05	tınl(ı)glar antag ymä barlar tözlüg „ antag ymä barlar tynlq l'r 'nt'q ® ym' p'r l'r twyz lwk „ 'nt'q ym' p'r l'r
(014)	06	tözsüz „ antag ymä barlar ođgurak tözlüg „ antag ymä twyz swz „ 'nt'q ® ym' p'r l'r 'wtqwr'q twyz lwk „ 'nt'q ym'
(015)	07	barlar oğguraksız tözlüg „ antag ymä barlar aşnu kiçigig p'r l'r 'wtqwr'qşyz twyz lwk „ 'nt'q ym' p'r l'r 'şnw kyçykyk
(016)	08	 ken temin ulugug sävdäçi muntag üçün /yyp kyn tymyn 'wlwq wq s'vd'çy mwnt'q y/d'k l'ry 'wyçwn
02		
Mainz 798 (T I)		
ön		
(017)	01	 tutguluk küçläri kösön- ...kswz twtqwlwq kwyç l'ry kwyswn
(018)	02	[läri] ymä yok tetir „ antag ärgüçi //// ym' ywq tytyr „ 'nt'q 'rkwyç
(019)	03	 takı nāçükin söz tegäli bolur ...r'yw/ t'qy n'çwkyn swyz tyk'ly pwlwr
(020)	04	 tıltag boltaçı ärür t/q' rw /wt .../yk tylt'q pwl't'çy 'rwr
(021)	05	tep „ bo sav tutma[k] sözni „ typ „ pw s'v .../yn twtm' / swyz ny „
(022)	06	... ymä säkizinç biligig bar //// ym' s'kyz ® ynç pylykyk p'r
(023)	07	tep bilmiş k(ä)rgäk „ bo yetinç typ pylmyş krk'k ® „ pw yytynç
(024)	08	tanuk tetir „ „ säkizinç t'ñwq tytyr „ ® „ s'kyz ynç
(025)	09	ymä sudarda (oku: sudurda) sözlämiş bar ym' swd'r d' ® swyz l'myş p'r

(026)	10	k(a)ltı alku kamag tınl(ı)glar aş tayakı- qlty 'lqw q'm'q tynlq l'r 'ş t'y'qyn
(027)	11	ña tururlar tep „ berür bo säkizinc k' twrwr l'r typ „ pyrwr pw s'kyz ynç
(028)	12	bilig yok ärgüçi ärsär „ ötrü bilig pylyk ywq 'rkwyç 'rs'r „ 'wytrw pylyk
(029)	13	aş tözi bulmagu k(ä)rgäk „ nä üçün 'ş twyz y pwlm'qwr krk'k „ n' 'wyçwn
(030)	14	bulmagu k(ä)rgäk tep tesär „ k(a)ltı ol ok pwlm'qwr krk'k typ tys'r „ qlty 'wl 'wq
(031)	15	sudurda sözläyür „ tört törlüg swdwr d' swyz l'ywr „ twyrt twyrlwk
(032)	16	aşlar tetir „ inçä k(a)ltı äñilki tan[çu] 'ş l'r tytyr „ 'ynç' qlty 'nk'ylyk t'n//
(033)	17	aş „ ikinti bürtüg aş „ üçünç 'ş „ 'ykynty pwyrwtk 'ş „ 'wyçwnç
(034)	18	umunç aş „ törtünç bilig aş „ äñil- 'wmwnç 'ş „ twyrtwnç pylyk 'ş „ 'nkyl
(035)	19	ki tançu aş ärsär täğşilmäk artamak ky t'nçw 'ş 'rs'r t'kşylm'k 'rd'm'q
(036)	20	b(ä)lgülüg ol „ altı amranmak uğušta plkwlwkw 'wl „ 'lty 'mr'nm'q 'wqwş t'
(037)	21	tutulmuş „ bürtmäk „ üçü[n] twtwlmş yyd...///yq „ pwyrwm'k „ 'wyçw/
(038)	22	täğşilmış artam[ı]ş üdtä ötrü aş t'kşylmş 'rd'm/ş 'wydt' 'wytrw 'ş
(039)	23	işin bergäli uyur tıltagin 'yşyn pyrk'ly 'wywr ...l...kw tylt'qyn
(040)	24	näñ inçip öñ oron tançu aş ... n'nk 'ynçyp 'wyn/ 'wrwn t'nçw 'ş t...
(041)	25	tutulmaz „ nä üçün tutulmaz tep tesär twtwlm'z „ n' 'wyçwn twtwlm'z typ tys'r
(042)	26	kim ol öñ oron täğşilmäk artamak kym 'wl 'wynk 'wrwn t'kşylm'k 'rd'm'q
(043)	27	b(ä)lgülüg ärsär ymä inçip täğşilmış plkwlwkw 'rs'r ym' 'ynçyp t'kşylmş
(044)	28	artatmış üdtä öñ işin küdügin 'rd'tmş 'wydt' 'wynk 'yşyn kwydwkyn

(045)	29	bilgäli ärmäz üçün <i>oron</i> tutulmaz „ pylk'ly 'rm'z 'wyçwn 'wrwn twtwlm'z „
(046)	30	... <i>aş</i> ... [b]ürtüg aş artar adkanguluk ... 'ş ... //yrtwk 'ş 'rt'r 'dq'nqwlwq
arka		
		tokuzunç ü[lüş] twqww wnc 'wy///
(047)	01	bürtmäk b(ä)lgülü[g] <i>ol</i> „ k(a)ltı ... pwyrtn'k plkwlw/ 'l „ qłty 'q...
(048)	02	bürtmäkin adkangularıg <i>bo</i> pwyrtn'k yn 'dq'nqwl'ryq pw
(049)	03	üdtä ök ögrünç täginmäk ... 'wydt' 'wk 'wykrwnç t'kynm'k /...
(050)	04	ulatılarda tutulma[k]ı üzä ötrü 'wl'ty l'rd' twtwlm'y 'wyz 'wytrw
(051)	05	aş işin bergäli uy[ur]lar „ <i>bo</i> ok 'ş 'yşyn pyrk'ly 'wy// l'r „ pw 'wq
(052)	06	tıltagın <i>bo</i> bürtmäk ... tylt'qyn ® pw pwyrtn'k /...
(053)	07	birlä katıltaçı <i>aln</i> bilig- pyrl' q' tyl ® t'çy 'lty pylyk
(054)	08	lär bürtüg <i>oron</i> tutulmaz- l'r pwyrtnk ® 'wrwn twtwlm'z
(055)	09	un üçün tutulmaz tep tesär „ <i>kim</i> ol wn 'wyçwn twtwlm'z typ tys'r „ kym 'wl
(056)	10	altı biliglär bürtmäk birlä katıl- 'lty pylykl'r pwyrtn'k pyrl' q' tyl
(057)	11	sarlar ymä aş işin bermäk yörüg s'r l'r ym' 'ş 'yşyn pyrm'k ywrwk
(058)	12	äñäyü bürtmäkdä ök artok 'nk' yw pwyrtn'k d' 'wk 'rtwq
(059)	13	üçün bürtmäk tıltagın ögrünç „ 'wyçwn pwyrtn'k tylt'qyn 'wykrwnç „
(060)	14	<i>mäñi</i> „ tärk <i>bo</i> täginmäklär üzä <i>m'nky</i> „ t'rk pw t'kynm'k l'r 'wyz '
(061)	15	... tegli nom artokrak ükliyür .../wyz tykly nwm 'rtwqr'q 'wyklyywr
(062)	16	asılur üçün anın tutulmaz „ „ 'sylwr 'wyçwn 'nyn twtwlm'z „ „

(063)	17	üçünç umunç aş ärsär umamak 'wyçwnç 'wmwnç ''ş 'rs' r 'wm' m' q̄
(064)	18	b(ä)lgülüg ol ,, k(a)ltı akıgl(ı)g umunç plkwlwkw 'wl ,, q̄lty ''q̄yqlq 'wmwnç
(065)	19	küsüş birlä ävrilip sävgülük amragu- kwyswş pyrl' 'vrylyp s'vkwlwkw 'mr' q̄w
(066)	20	[lu]k adkangularıg kūsāmāk umamak //q̄ ''dq' nq̄w l'ryq kwys'm'k 'wm' m' q̄
(067)	21	[ü]zä ötrü ol umun[ç] aş işin ///z ' 'wytrw 'wl 'wmwn/ ''ş 'yşyn
(068)	22	b[e]rgäli uyur ,, umunç beş bilig p/rk'ly 'wywr ,, q̄/.../ 'wmwnç pyş pylyk
(069)	23	... birlä kat[ı]ltaçı ärsär ymā inçip ... pyrl' q' t/lt' çy 'rs' r ym' 'ynçyp
(070)	24	a/tınç köñül biligig sanlıg umunç- '/ltynç kwnkwly pylykyk s'nlyq 'wmwnç
(071)	25	nuṣ ök aş işin bermäk yörügi nwnk 'wk ''ş 'yşyn pyrm'k ywrwky
(072)	26	antag tetir ,, , törtünç bilig aş 'nt' q tytyr ,, , twyrtwnç pylyk ''ş
(073)	27	ärsär tutmak b(ä)lgülüg ol ,, altı akıg- 'rs' r twtm' q̄ plkwlwkw 'wl ,, ''lty ''q̄yq
(074)	28	lıg bilig ,, öñrä sözläğüçi üç lyq pylyk ,, 'wynkr' swyz l'kwçy 'wyç
(075)	29	törlüg aşlar küçintä ükliyü twyrlwk ''ş l' r kwycynt' 'wyklyyw
(076)	30	asılı turup ötrü aş işin 'sylv twrwp 'wytrw ''ş 'yşyn ... /...
03		
U 2050 (o. F.)		
A sayfası		
(077)	01	 yänä başt[ınk]ı l'rt' y'n' p' şt//y
(078)	02	 ärsär ,, ugrayu pinvat /'rs' r ,, 'wqr' yw pynv' t
(079)	03	 ol ,, basakı tört törlüg /wl ,, p's' q̄y twyrt twyrlwk
(080)	04	 kdä torta turmak ärür ,, kenki kd' twr t' twrm' q̄ 'rwr ,, kynky

(081)	05	 , nizvanidin ädgüti y l' r , , nyz v' ny dyn 'dkwty
(082)	06	 tep tetir , , munı munçulayu /q typ tytyr , , mwny mwnçwl' yw
(083)	07	 y(e)g(i)rmi törlüg savlark[a] ykrmy twyrlwk s' v l' rǵ/...
(084)	08	 bulgalır üçün , , anın aş p[invāt] pwlǵ' lyr ' wyçwn , , ' nyn ' ' ş p/////...
(085)	09	 [y(a)r]lıkadı tep , , munçulayu sözläyür //lyǵ' dy typ , , mwnçwl' yw swyz l' ywr r /...
(086)	10	 [mun]tag osuglug , , aş pinvat kolǵalı tılǵa- ///t' q ' wswqlwq , , ' ş pynv' t ǵwlǵ' ly tyl'
(087)	11	[ǵalı] , ol balık içintä kâzigçä //// //k , , ' wl p' lyǵ' yçynt' k' z ykç'
(088)	12	 tükätip , , tep tedi ärdi muntag ǵwlw twyk' dyp , , typ tydy ' rdy mwnt' q
(089)	13	 m[ä]k üzä altınç asıg tusu kılmakı m/k ' wyz ' ' ltynç ' ' syq twsw ǵylm' ǵy
(090)	14	 adırsız , , tüp tüz ärdükin ukıtur ' dyrtysz , , twyp twyz ' rdwkyn ' wqytwr
(091)	15	 [ärd]ükin ukıtur tep tesär , , k(a)ltı t(ä)ñri t(ä)ñrisi //wkyn ' wqytwr typ tys' r , , ǵlty tnkry tnkrysy
(092)	16	[burhan] ... baylarka ǵıgaylarka ikigükä birlä ///// ... / p' y l' rǵ' çyǵ' y l' rǵ' ' ykykwk' pyrl'
(093)	17	 köñüllügin , , asıg tusu kılı y(a)rılıkamakı /z kwnkw lwkyn , , ' syq twsw ǵylw yrlyǵ' m' ǵy
(094)	18	 iki ulug m(a)haşravak tetselarında / ' yky ' wlwq mq' ş' v' k tytsy l' rynt'
B sayfası		
(095)	01	k[ö]ñüllüg , , [baylarka ǵıgay]- k//kw lwk , , ' rm... .. // // //
(096)	02	larka , , ikigükä b[irlä] ... [köñüllüg]- l' rǵ' , , ' ykykw k' p//// ... // //
(097)	03	in asıg tusu kılı y(a)rılıkamakı yn ' syq twsw ǵylw yrly/////
(098)	04	anın kâzigçä aş pinvat ' nyn k' z ykç' ' ' ş pynv' t
(099)	05	ärür tep , , munçulayu sözlämä[kı] ' rwr typ , , mwnçwl' yw swyz l' m' //

(100)	06	savnıñ yörügin ukıtmıŝ s'v nynk ywrwkyn 'wqytmyŝ
(101)	07	 ol m(a)hakaŝipe arhant ,, /wl mq'k'ŝypy ''rq'nt ,,
(102)	08	 pinvatka bakmadın...t' pynv't q' p'qm'dyn... ..
(103)	09	... avanti ök nägölük pinvat /'v'nty 'wk n'kwlw pynv't ///... ..
(104)	10	tep tesär ,, bo sav tıtagın inçi[p] t'p tys'r ,, pw s'v tylt'q yn 'ynçy/
(105)	11	k(ä)rgäk ,, k(a)ltı bo m(a)hakaŝipe arhant be[ŝ] krk'k ,, qłty pw mq'k'ŝypy 'rq'nt py/
(106)	12	ažunta öñrä ,, ulug koŝıvare bay[agut] 'ž wnt' 'wynkr' ,, 'wlwq kwdyŝv'ry p'y///
(107)	13	ärđi ,, bir ugurta ol koŝıvare bayagut 'rdy ,, pyr 'wqwr t' 'wl kwdyŝv'ry p'y'qwt
(108)	14	t(ä)k ärsär bälın täg ädi t(a)varı alku tk 'rs'r p'lynk t'k 'dy tv'r y ''lq'w
(109)	15	ävi barkı buzulup ,, anta ymä örüki 'vy p'rqy pwz wlwp ,, 'nt' ym' 'wyrwky
(110)	16	kudıkı yavız ıgıay bolı ,, anılayı ıgı[ay] qwdyqy y'vyz ıyq'y pwlty ,, 'nyl'yw ıyq//
(111)	17	bolup yorıyur ärkän ,, bir ayagka tägimli[g] pwlwp ywryywr 'rk'n ,, pyr ''y'q q' t'kymly/
(112)	18	dentarnıñ aŝ pinvat kolunu dynt'r nynk ''ŝ pynv't qwlwnw ywryy...k ...

Eski Uygurca Metinlerin Aktarımı

Mainz 342 (T II 638)

(ön) (001) Bu düz yazıdan sonra, nasıldır denecek olursa, gerçekten gelmi[ŝ] (olan)ın (002) mevcudiyet(i) için ölçülemez₂ yüce bilgeliği, (003) gücü, korkusuzluğu ve bütün öğreti (Skt. *dharma*) hazinesini kendisi buyurur. Bütün (004) canlılara tamamen Mahāyāna, (yani) büyük taşıt öğretisini (Skt. *mahāyāna*) verme (005) lütfunda bulunmak için, yalnızca bütün hepsi(ni) kabul etmek için₂ (006) vaaz verdirilir, diye söyledi. Bu ise sonraki tefsirdir. Bu (007) düz yazı önce(likle) bu şekilde tefsir eder. Şöyle ki öğreti (Skt. *dharma*) hükümdarı mükemmel (008) bilgili Tanrılar Tanrısı Buddha şöyle söyleyip buyurdu. (arka) dokuzuncu [bölüm], kırk yedi[nci yaprak] (009) Benim, bu bir taşıt (Skt. *ekayāna*) denen anlaşılması imkânsız, en iyi, düz ve doğru (010) aydınlanma (Skt. *anuttasamyaksambodhi*) adlı kutsal Buddhalığa eriştirecek

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI

Mahāyāna (yani) büyük (011) taşıt öğretimin faziletleri sayısızdır. (012) Canlılara faniliği tükenmez ve sonsuz (biçimde) vermeye muktedirdir. Yalnız (013) canlılar ya esaslı (olarak) mevcuttur lar ya esassız (olarak) mevcuttur lar (014) ya kesin olarak esaslıdır lar ya (015) kesin olmayan biçimde esaslıdır lar ya önce küçüğü (016) sonra₂ büyüğü sevecek, bunun gibi mevcuttur lar. için

Mainz 798 (T I)

(ön) (017) tutacak güçleri₂ (018) de yoktur. Bunun gibi mevcut olan (019) ve nasıl söz söyleyebilir? (020) sebep olacaktır (021) diyerek bu söz sözü tutma (022) ... yine sekizinci bilinci var (023) diye bilmeli. Bu yedinci (024) delildir. Sekizinci (025) de *sūtrada* geçer. (026) Yani bütün₂ canlılar yiyecek (027) desteğine dayanırlar, diye geçer. Bu sekizinci (028) bilinç yok olacak ise, sonra bilinç (029) yiyeceği (Skt. *vijñānāhāra*) esası elde etmemeli. Ne için (030) elde etmemeli denecek olursa, şöyle ki o da (031) *sūtrada* geçer. Dört türlü (032) yiyecek (Skt. *āhāra-catuṣka*) vardır. Şöyle ki birincisi lok[ma] (033) yiyeceği (Skt. *kavaḍīkārāhāra*), ikincisi dokunma yiyeceği (Skt. *sparśāhāra*), üçüncüsü (034) umut yiyeceği (Skt. *maṇaḥsañcetanāhāra*) (ve) dördüncüsü bilinç yiyeceği (Skt. *vijñānāhāra*). Birincisi (035) lokma yiyeceği (Skt. *kavaḍīkārāhāra*) ise, değişme ve geçici olma (036) alametlidir. Altı arzu alanında (Skt. *kāmadhātu*) (037) tutulmuş dokunma içi[n] (038) değişmiş ve yok olmuş zamandan sonra yiyecek (039) işini vermeye muktedir olur. Sebebini (040) hiçbir surette şekil (adlı) yer(de) (Skt. *rūpāyatana*) lokma yiyeceği ... (041) tutulmaz. Ne için tutulmaz denecek olursa, (042) şöyle ki o şekil (adlı) yer (Skt. *rūpāyatana*) değişme ve geçici olma (043) alametli ise, buna rağmen değişmiş (044) (ve) yok etmiş zamanda şekil işini₂ (045) bilemeyeceğinden yer tutulmaz. (046) ... yiyecek ... [d]okunma yiyeceği (Skt. *sparśāhāra*) çoğalıdır. Algılamak için (arka) dokuzuncu b[ölüm] (047) dokunma alametlidir. Yani ... (048) dokunuşlu duyu alanları bu (049) zamanda da sevinç hissetme ... (050) ayrıca tutulması ile sonra (051) yiyecek işini vermeye muktedir olurlar. Bu (052) sebeple de bu dokunma ... (053) ile birleşecek altı bilinç tarzı (Skt. *ṣaḍāyatanavijñāna*) (054) dokunma yer(i olarak) tutulmaması (055) için tutulmaz diye dense, öyle ki o (056) altı bilinç tarzı (Skt. *ṣaḍāyatanavijñāna*) dokunma ile birleşseler (057) tekrar yiyecek işini verme tefsiri (058) özellikle dokunmada da fazla (059) olduğundan dokunma sebebini sevinç₂ (060) (ve) çabucak bu duygular ile (061) adlı öğreti (Skt. *dharma*) fazlasıyla arttıracağından₂ (062) bu sebeple tutulmaz. (063) Üçüncüsü umut yiyeceği (Skt. *maṇaḥsañcetanāhāra*) ise, yetersizlik (064) alametlidir. Yani akıntılı (Skt. *sāsrava*) umut ve (065) istek ile kendini vakfederek sevecek₂ (066) duyu alanlarını isteme ve yetersizliğin (067) ardından o umut yiyeceği (Skt. *maṇaḥsañcetanāhāra*) işini (068)

vermeye muktedir olur. ... Umud beş bilinç (Skt. *pañcaviññāna*) (069) ... ile birleşecek ise, bununla birlikte (070) altıncı idrak bilincine (Skt. *mano-viññāna*) ait umudun (071) da yiyecek işini verme tefsiri (072) bu şekildedir. Dördüncü bilinç yiyeceği (Skt. *viññānāhāra*) (073) ise, tutma alametlidir. Altı akıntılı (Skt. *sāsrava*) (074) bilinç önceden bahsedilen üç (075) türlü yiyeceklerin vasıtasıyla artmaya₂ (076) devam edip sonra yiyecek işini ...

U 2050 (o. F.) (A sayfası)

(077) ... yine baş[ak]i (078) ... ise, bilhassa sadaka (Skt. *piṇḍapāta*) (079) ... dır. Sonraki dört türlü (080) ... ağda durmaktır. Daha sonraki (081) ... ihtirastan (Skt. *kleśa*) iyice (082) ... diye adlandırılır. Bütün-
nüyle bu şekilde (083) ... yirmi türlü sözler[e] ... (084) ... elde edece-
ğinden, bu sebeple sadaka y[emeği]₂ (Skt. *piṇḍapāta*) (085) ... [buyur]du
diyerek bu şekilde söyler. ... (086) ... [bu]nun gibi sadaka yemeği₂ (Skt.
piṇḍapāta) istemek için₂ (087) ... o şehir içinde sırasıyla (088) ... bitirip
diye söylemişti. Bunun gibi (089) ... ile altıncı fayda₂ sağlaması (090) ...
... farksız, dümdüz olduğunu gösterir. (091) ... [old]uğunu gösterir demek
ise, yani Tanrılar Tanrısı (092) [Buddha] ... zenginlere yoksullara ikisine bir-
den birlikte (093) ... bilinciyle, fayda₂ sağlamayı lütfetmesi (094) ...
iki büyük öğrenci (Skt. *mahāśrāvaka*) ve talebelerinde (B sayfası) (095) bi-
linçli ... [zenginlere fakir]lere (096) ikisi birlikte ... [bilinci] (097) ile fayda₂
sağlamayı lütf[etmesi] ... (098) bu sebeple sırasıyla sadaka yemeği₂ (Skt.
piṇḍapāta) ... (099) vardır diyerek bu şekilde söyleme[si] ... (100) sö-
zün tefsirini öğretmiş. ... (101) ... o Arhat Mahākāśyapa ... (102)
... sadakaya (Skt. *piṇḍapāta*) bakmadan ... (103) ... sebebi de nasıl
sadaka (Skt. *piṇḍapāta*) ... (104) diye söylenirse, bu söz sebebini böyle[ce]
... (105) gerek. Yani bu Arhat Mahākāśyapa be[ş] (106) varlık biçiminde
(Skt. *pañcagati*) önce, büyük zengin adam₂ ... (107) idi. Bir zamanda o
zengin adam₂ ... (108) yalnız ise, birdenbire malı mülkü₂ bütün ... (109)
evi barkı₂ mahvolup bundan sonra son derece yüksek (?) (110) (ve) alçak,
sefil ve yoksul oldu. Bununla beraber yoks[ul] ... (111) olup yaşıyorken, bir
hürmete layık ... (112) rahibin (Skt. *bhikṣu*) sadaka yemeği₂ (Skt. *piṇḍapāta*)
dilenip ...

Eski Uygurca Metinlere İlişkin Açıklamalar

(001) **ba[s]a:** Bu tamamlama için krş. *bo uzun kâzig öñrā* 006-007. satırlar.

(012) **artamakıg:** Bu okuma ve anlamlandırma satırın belirsizliği sebebiyle kesinlik taşımamaktadır.

(031) **tört törlüg aşılar:** Bu fragmanda tamamı tespit edilmiş EUyg. *tört törlüg aşılar* ifadesi, Çin. 四食 *sishi* “dört türlü yiyecek” ve Skt. *āhāra-catuṣ-*

ka (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.; Hirakawa, 1997, s. 280b; Soothill ve Hodous, 1937, s. 184a) karşılığındadır ve bunlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Dört Türlü Yiyecek

Skt.	Çin.	EUyg.
<i>kavaḍḍikārahāra</i> (Hirakawa, 1997, s. 692b)	段食 <i>duanshi</i> “lokma lokma yiyecek” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.)	<i>tançu aş</i> “lokma yiyeceği”
<i>sparsāhāra</i> (Hirakawa, 1997, s. 1070a)	觸食 <i>chushi</i> “duyusal yiyecek” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.)	<i>bürtüg aş</i> “dokunma/temas yiyeceği”
<i>manaḥsañcetanāhāra</i> (Hirakawa, 1997, s. 492b)	意思食 <i>yisishi</i> “fikir yiyeceği” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.)	<i>umunç aş</i> “umut yiyeceği”
<i>viññānāhāra</i> (Hirakawa, 1997, s. 1097b)	識食 <i>shishi</i> “bilinç yiyeceği” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.)	<i>bilig aş</i> “bilinç yiyeceği”

(032) tan[çu] aş: Bu tamamlama için krş. 040. satır. EUyg. *tançu aş* ifadesiyle “bu dünyada canlılar tarafından yenilen sıradan, fiziksel yiyecekler” kastedilmektedir; “çünkü bu yiyecekler, lokma lokma yenir” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.; krş. Edgerton, 1953, s. 174a; Wilkens, 2021, s. 670a; ayrıca krş. Clauson, 1972, s. 516b).

(033) bürtüg aş: EUyg. *bürtüg aş* ifadesiyle “kişinin duyu bilinçlerinin nesneleri ve onların teması yoluyla elde ettiği zihinsel beslenme” (Digital Dictionary of Buddhism, t.y.) yani “zihinsel olarak tasarlanan duyum veya hayal gücünün yiyeceği” (Soothill ve Hodous, 1937, s. 481a; krş. Edgerton, 1953, s. 612b; Wilkens, 2021, s. 213a; ayrıca krş. Erdal, 1991, s. 185) kastedilir.

(034) umunç aş: EUyg. *umunç aş* ifadesiyle “canlı varlıkların düşünceyi referans olarak aldıkları yiyecek” (krş. Edgerton, 1953, s. 418a; Wilkens, 2021, s. 799a; ayrıca krş. Clauson, 1972, s. 162a; Erdal, 1991, s. 279) kastedilmektedir. Elbette burada sıra dışı olan durum, EUyg. metinde “düşünce” anlamı taşıyan EUyg. bir sözcük yerine “umut” anlamı taşıyan *umunç* sözünün tercih edilmesidir.

(034) bilig aş: EUyg. *bilig aş* ifadesiyle “biçimsiz âlemlerin devalarını ve cehennem sakinlerini canlı tutan manevi gıda, zihinsel gıda” (Soothill ve Hodous, 1937, s. 474b; krş. Digital Dictionary of Buddhism, t.y.; Monier-Williams, 1899, s. 961b; Edgerton, 1953, s. 486a; Wilkens, 2021, s. 173b; ayrıca krş. Clauson, 1972, s. 339a; Erdal, 1991, s. 183) kastedilmektedir.

(036) altı amranmak uguş+ta: EUyg. bu Budist terim Skt. *kāmadhātu* “arzu dünyası (bölge, alan)” (Monier-Williams, 1899, s. 271c; Edgerton, 1953, s. 177a; Soothill ve Hodous, 1937, s. 356a; ayrıca krş. Röhrborn, 2015, s. 134; Wilkens, 2021, s. 37a) karşılığındadır.

(078) pinvat: EUyg. bu söz Toharcanın A diyalektinde *pinwāt* “stips” (Poucha, 1955, s. 180) biçiminde tanıklanmış olup esasen Skt. *piṇḍapāta* “yiyecek sadakası” (Monier-Williams, 1899, s. 625b; Edgerton, 1953, s. 344b) sözüne dayanmaktadır.

(084) aş p[invat]: Bu tamamlama için krş. 086. satır.

(094) m(a)haşravak: EUyg. bu söz Toharcanın A diyalektinde *mahāśrāvaka* (Wilkens, 2021, s. 463a) biçiminde tanıklanmış olup esasen Skt. *mahāśrāvaka* “büyük öğrenci” (Monier-Williams, 1899, s. 794a; Edgerton, 1953, s. 426b) sözüne dayanmaktadır.

(095-096) [baylarka çıgay]larka: Bu tamamlama için krş. 092. satır.

(096) ikigükä b[irlä]: Bu tamamlama için krş. 092. satır.

(101) m(a)hakaşıpe arhant: EUyg. bu ifade, “Arhat Mahākāśyapa” (Wilkens, 2021, s. 460b) anlamındadır. EUyg. *m(a)hakaşıpe*, Toharcanın A diyalektinde *mahākāśyapa* (Poucha, 1955, s. 215) biçiminde tespit edilmiştir; ancak esasen Skt. *mahākāśyapa*’ya “Buddha’nın bir öğrencisinin adı” (Monier-Williams, 1899, s. 794a; Edgerton, 1953, s. 422a) dayanmaktadır.

(106) koşışvare bay[agut]: Bu tamamlama için krş. 107. satır. EUyg. *koşışvare*, Toharcanın A diyalektinde *koşışvar* “homo pecuniosus” (Poucha, 1955, s. 86) biçiminde tespit edilmiştir; ancak esasen Skt. *koṭīśvara*’ya “on milyonun kralı, milyoner” (Monier-Williams, 1899, s. 312b; Edgerton, 1953, s. 422a) dayanmaktadır.

(109) örüki: Bu okuma ve anlamlandırma metnin hasarı sebebiyle kesinlik taşımamaktadır.

Sözlük ve Dizin

A

adırsız “farksız” *a.* 090

adkan- “algılamak” *a.-guluk* 046

adkangu “duyu alanı” *a.+larıg* 048, 066

agılık “hazine” *nom a.+ı* 003

akılgıg, akıgl(ı)g “akıntılı” (~ Skt. *sāsrava*) *a. umunç küsüş* 064; *altı a. bilig* 073

- alkınçsız** “tükenmez” *a. tükätiñsiz* “tükenmez ve sonsuz” 012
- alku, alku** “bütün” *a.* 108; *a. kamag tınl(ı)glar* 026; *a. tınl(ı)glarka* 003
- altı, altı** “altı” *a. akıglıg bilig* 073; *a. amranmak ugušta* “altı arzu alanı” (~ Skt. *kāmadhātu*) 036; *a. biliglär* 053, 056
- altınç, altınç** “altıncı” *a.* 070, 089
- amra-** “sevmek” *sävgülük a.-gu[lu]k* 065
- amranmak** “arzu” *altı a. ugušta* “altı arzu alanı” (~ Skt. *kāmadhātu*) 036
- anılayu** “bununla beraber” *a.* 110
- anın** “bu sebeple” *a.* 062, 084, 098
- anta** “sonra” *a. ymä* 109
- antag** “bunun gibi” *a.* 018, 072; *a. ymä* 013, 013, 014, 014, 015
- arhant** < Soğd. *ʾrxʾnt* < Skt. *arhat* “Arhat (kurtuluş yolunun dördüncü ve son aşamasında olan Budist rahip)” (Röhrborn, 2015, s. 228) *m(a) hakaşıpe a.* 101, 105
- art-** “çoğalmak” *[b]ürtüg aş a.-ar* 046
- arğa-** “yok olmak” *tägşilmiş a.-m[ı]ş* 038
- artamak, arşamak** “fanilik, geçici olma” *a. +ıg* 012; *tägşilmäk a.* 035, 042
- arşat-** “yok etmek” *tägşilmiş a.-mış* 044
- artok** “fazla” *a.* 058
- artokrak** “fazlasıyla” *a.* 061
- asıg** “fayda” *a. tusu* “fayda₂” 089, 093, 097
- asıl-** “artmak” *a.-u turup* 076; *a.-ur üçün* 062
- aş, aş, aş** “aş, yiyecek” *a.* 046; *a. işin* 038, 051, 057, 071, 076; *a. pinvat* 086, 098, 112; *a. p[invat]* 084; *a. tayakıña* 026; *a. tözi* 029; *a. +lar* 032, 075; *bilig a.* 034, 072; *bürtüg a.* 033; *[b]ürtüg a.* 046; *tançu a.* 035, 040; *tan[çu] a.* 033; *umunç a.* 034, 063; *umun[ç] a.* 067
- aşnu** “önce” *a.* 015
- atl(ı)g** “adlı, denen” *a.* 010
- avant** < Soğd. *ʾnβʾnt* “sebep” *a. +ı* 103
- ayag** “hürmet, saygı” *a. +ka tägimli[g]* 111
- ažun** < Soğd. *ʾžwn ~ ʾzwʾn(h)* “(Budizm’de) varlık şekli, varlık biçimi, canlıların içinde bulundukları varlık şekli” (Röhrborn, 2017, s. 122) (~ Skt. *gati*) *be[ş] a. +ta* 106

B**bak-** “bakmak” *b.-madın* 102**balık** “şehir” *b.* 087**bar** “var” *b.* 002, 022, 025; *antag ymä b.+lar* 013, 013, 014, 015, 015**barça** “bütün” *b.* 004, 005**bark** “ev, bark” *ävi b.+ı* “ev bark” 109**ba[s]a** “sonra” *b.* 001**basakı** “sonraki” *b.* 079**başt[ink]ı** “baştaki” *b.* 077**bay, [bay]** “zengin” *b.+larka çıgaylarka* 092; *[b].+[larka çıgay]larka* 95**bayagut, bay[agut]** “zengin, zengin tüccar” *koşışvare b.* 106, 107**b(ä)lgülüg, b(ä)lgülü[g]** “alametli” *bürtmāk b.* 047; *tägşilmāk artamak b.* 036, 043; *tutmak b.* 073; *umamak b.* 064**bäliq tag** “birdenbire” *b. t.* 108**ber-, b[e]r-** “vermek” *b.-ür* 027; *b.-gäli uyur* 039, 068; *b.-gäli uy[ur]lar* 051; *nomug b.-ü y(a)rıkagalı* 004; *uyur b.-gäli* 012**bermāk** “verme” *aş işin b.* 057, 071**beş, be[s]** “beş” *b. aźunta* 105; *b. bilig* 068**bil-** “bilmek” *b.-gäli ärmäz* 045; *b.-miş k(ä)rgāk* 023**bilgä** “bilge” *b. biligi* 002; *tükäl b. t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan* 008**bilig** “bilgi; bilinç” *b. aş* 034, 072; *b. aş tözi* 028; *altı akıglıg b.* 074; *altı b.+lär* 053, 056; *beş b.* 068; *bilgä b.+i* 002; *könül b.+ig* 070; *säkizinç b.* 028; *säkizinç b.+ig* 022**bir, bir** “bir” *b.* 009, 107, 111**birlä, b[irlä]** “ile” *b.* 053, 056, 065, 069, 092, 096**bo, bo, bo** “bu” *b.* 001, 006, 006, 009, 021, 023, 027, 048, 051, 052, 060, 104, 105**bol-** “olmak” *çıg[ay] ... b.-up* 111; *tiltag b.-taçı* 020; *yavız çıgay b.-tı* 110; *söz tegäli b.-ur* 019**bul-** “elde etmek” *b.-galır* 084; *aş tözi b.-magu* 029; *nä üçün b.-magu k(ä)rgāk* 030**burhan, [burhan]** “Buddha” *b. kutıña* 010; *t(ä)ñri t(ä)ñrisi b.* 008; *t(ä)ñri t(ä)ñrisi [b].* 092

buzul- “mahvolmak” *ävi barkı b.-up* 109

bürtmāk “dokunma” *b.* 037, 052, 056, 059; *b. b(ä)lgülü[g]* 047; *b.+dä* 058; *b.+in* 048

bürtüg, [b]ürtüg “dokunma, temas” *b. aş* 033; *[b]. aş* 046; *b. oron* 054

Ç

çıgay, ııg[ay], [ııgay] “yoksul, fakir” *ç.* 110; *baylarka ç.+larka* 092; *[bay-larka] [ç].+larka* 95; *yavız ç.* 110

D

dentar “rahip” (~ Skt. *bhikṣu*) *d.+nuṣ* 112

Ä

äd “mal, mülk” *ä.+i t(a)varı* “mal mülk” 108

ädgü “fazilet” *nomnuṣ ä.+läri* 011

ädgüti “iyice” *nizvanıdın ä.* 081

äñäyü “özellikle” *ä.* 058

äñilki “birincisi” *ä.* 032, 034

är-, [är]- “yardımcı eylem, -dlr; var olmak” *ä.-di* 088, 107; *ä.-dükin* 090; *[ä].-[d]ükin* 091; *ä.-güçi* 018, 028; *ä.-kän* 111; *ä.-mäz* 045; *ä.-sär* 006, 028, 035, 043, 063, 069, 073, 078, 108; *ä.-ür* 020, 080, 099

äv “ev” *ä.+i barkı* 109

ävri- “kendini (bir şeye) vakfetmek” *ä.-ip* 065

H

han “han, hükümdar” *nom h.+ı* 007

I

ıdok “kutsal” *ı. burhan kutıṣa* 010

İ

iç “iç” *i.+intä* 087

iki “iki” *i. ulug m(a)haşravak tetselarınta* 094

ikigü “ikisi birlikte” *i.+kä* 092, 096

ikinti “ikinci” *i.* 033

inçä “şöyle, şöyle ki” *i. k(a)ltı* 032; *i. tep* 007, 008

inçip, inçi[p] “bununla birlikte, böylece; buna rağmen” *i.* 040, 043, 069, 104

iş, iş “iş” *i.+in bergäli* 039; *i.+in küdügin* 044; *aş i.+in* 076; *aş i.+in ber-mäk* 057, 071; *aş i.+in bergäli* 051; *aş i.+in b[e]rgäli* 067

K

k(a)ltı “yani, şöyle ki” *k.* 026, 030, 032, 047, 064, 091, 105

kamag “bütün” *k.* 003, 026

kamagun “bütün” *k.* 005

katıl-, katıl-, kat[ı]l- “birleşmek” *k.-sarlar* 056; *k.-taçı* 053, 069

käl- “gelmek” *kertüdin k.-mi[ş]niñ* 001

k(ä)rgäk “gerek” *k.* 105; *bulmagu k.* 029, 030; *bilmiş k.* 023

käzig “nizam, dizi” *uzun k.* “nesir, düz yazı” 007; *uzun k.+dä* 001

käzigčä “sırasıyla” *k.* 087, 098

ken “sonra” *k. temin* “sonra” 016; *k. yörmäk* 006

kenki “sonraki” *k.* 080

kertü “gerçek” *k.+din kälmi[ş]niñ* 001

kıl- “yapmak, sağlamak” *asıg tusu k.-u* 093, 097

kılmak “yapma, sağlama” *asıg tusu k.+ı* 089

kiçig “küçük” *k.+ig* 015

kim “öyle ki, şöyle ki” *k.* 007, 042, 055

kol- “istemek” *aş pinvat k.-galı* 086

kolun- “dilenmek” *aş pinvat k.-u* 112

korkınçsız “korkusuzluk” *küçi k.+ı* 003

koñışvare < Toh. A *koñışvar* < Skt. *koñışvara* “zengin” *k. bayagut* 107; *k. bay[agut]* 106

kölünü “taşıt” *k.* 009; *ulug k.* 004, 011

köñül “bilinç” *k. biligig* 070

köñüllüg, k[ö]ñüllüg, [köñüllüg] “bilinçli” *k.* 095; *k.+in* 093; *[k].+in* 096

köni “doğru” *yeg tüzü k.* 009

kösön “güç” *küçläri k.+[läri]* “güç₂” 017

kudıki “alçak” *k.* 110

kut “kutsallık” *burhan k.+ıña* 010

küç, küç “güç” *k.+i korkınçsız* 003; *k.+intä ükliyü asılı* 075; *k.+läri kö-sön[läri]* “güç₂” 017

küdüg “iş” *işin k.+in* “iş güç” 044

küsämäk “isteme” *k. umamak* 066

küsü “istek” *umunç k.* 065

M

m(a)hakaşıpe, m(a)hakaşıpe < Toh. A *mahākāśyapa* < Skt. *mahākāśyapa* “bir rahip adı” *m. arhant* 101, 105

m(a)haşravak < Toh. A *mahāśrāvaka* < Skt. *mahāśrāvaka* “büyük öğrenci” *iki ulug m. tetselarında* 094

m(a)hayan << Skt. *mahāyāna* “Mahāyāna, büyük taşıt” *m. ulug kölüñü* 004, 010

mäñji “sevinç” *ögrünç m. “sevinç₂”* 060

mäniñ “benim” *m.* 009

munçulayu “bu şekilde, bunun gibi” *m.* 082, 086, 099

muni “bunu” *m. munçulayu* 082

muntag, [mun]tag “bunun gibi” *m.* 016, 088; *[m]. osuglug* 086

N

nä “ne” *n. üçün* 001, 029, 041

näçükin “nasıl” *n.* 019

nägülük “nasıl” *n.* 103

näñ “hiçbir şekilde” *n. inçip* 040

nizvani < Soğd. *nyzβ'nny ~ nyzβ'n'k* “ihtiras” (~ Skt. *kleśa*) *n. +dın ädgüti* 081

nom < Soğd. *nwm* < Grek. *nomos* “öğreti, dinî kaide” (~ Skt. *dharma*) *n.* 061; *n. agılıkı* 003; *n. hanı* 007; *n. +nuñ ädgüläri* 011; *ulug kölüñü* *n. +ug* 004

nomlatıl- “vaaz verdirilmek” *n.-ır* 006

O

ođgurak “kesin olarak” *o. tözlüg* 014

ođguraksız “kesin olmayan” *o. tözlüg* 015

ok “pekiştirme edatı” *o.* 030, 051

ol, ol, ol “o, işaret sıfatı; bildirme” *o.* 030, 036, 042, 047, 055, 064, 067, 073, 079, 087, 101, 107

oron, oron, oron “yer” *o.* 045, 054; *öñ o.* 040, 042

osuglug “gibi” *[mun]tag o.* 086

Ö

ögrünç “sevinç” ö. 049, 059

ök “pekiştirme edatı” ö. 049, 058, 071, 103

öñ, öñ “şekil” ö. *işin küdügin* 044; ö. *oron* 040, 042

öñrä “önce, önceden” ö. 007, 074, 106

örüki “yüksek” ö. *kudıki* 109

ötrü, ötrü “sonra” ö. 028, 038, 050, 067, 076

öz “kendi” ö. 003

P

pinvat, pinvat, p[invat] < Toh. A *pinwāt* < Skt. *piṇḍapāta* “yiyecek sadakası” *p.* 078, 103; *p.+ka* 102; *aş p.* 084, 086, 098, 112

S

sanlıg “ait” *s.* 070

sav “söz” *s.* 021, 104; *s.+lark[a]* 083; *s.+nuñ yörügin* 100

säkizinç, säkizinç “sekizinci” *s.* 022, 024, 027

säv- “sevmek” *s.-däçi* 016; *s.-gülük* 065

söz “söz” *s.* 019; *s.+ni* 021

sözlä- “söylemek” *s.-güçi* 074; *s.-miş* 025; *s.-yür* 031, 085

sözlämä[k] “söyleme” *s.+[i]* 099

sudar (oku: sudur) < Toh. A ve Toh. B *sutär ~ sūtär*, Soğd. *swtr ~ swttr* < Skt. *sūtra* “sūtra, Budist vaazları içeren dinî eser” *s.+da* 025 → **sudur**

sudur < Toh. A ve Toh. B *sutär ~ sūtär*, Soğd. *swtr ~ swttr* < Skt. *sūtra* “sūtra, Budist vaazları içeren dinî eser” *s.+da* 031 → **sudar**

T

takı “ve” *t.* 019

tançu, tan[çu] “lokma, yemek parçası” *t. aş* 032, 035, 040

tanuk “delil” *t.* 024

t(a)var “mal, mülk” *ädi t.+ı* “malı mülkü” 108

tayak “destek” *aş t.+ıña* 026

täğimli[g] “layık” *ayagka t.* 111

tägin- “kabul etmek” *t.-gäli* 005

täginmäk “hissetme; duygu” *t.* 049; *t.+lär* 060

- tägşil-** “değişmek” *t. arıtmış* 043; *t.-miş arıtam[ı]ş* 038
- tägşilmäk** “değişme” *t. arıtamak* 035, 042
- tägür-** “eriştirmek” *ıdok burhan kutıña t.-däçi* 010
- t(ä)k** “yalnız, yalnızca” *t.* 005, 012, 108
- täñläñçsiz** “ölçülemez” *ülgülänçsiz t. “ölçülemez₂”* 002, 011
- t(ä)ñri** “Tanrı” *t. t.+si* 008, 091
- tärk** “çabucak” *t.* 060
- te-, te-** “demek, söylemek” *t.-di* 006, 088; *t.-gäli* 019; *t.-p* 001, 006, 007, 008, 021, 023, 027, 030, 041, 055, 082, 085, 088, 091, 099, 104; *t.-sär* 030, 041, 055, 091, 104; *t.-s[ä]r* 001
- tegli** “adlı” *t.* 061
- tegmä** “denen” *t.* 009
- temin** “sonra” *ken t. “sonra”* 016
- tet-** “adlandırılmak; (-Ir ekiyle beraber) *tetir* {-Dir} bildirme, kopula” *t.-ir* 006, 011, 018, 024, 032, 072, 082
- tetse** < Çin. 弟子 *dizi* “talebe” *iki ulug m(a)haşravak t.+larında* 094
- tıltag** “sebepl” *t.* 020; *t.+ın* 039, 052, 059, 104
- tınl(ı)g** “canlı” *t.+lar* 013, 026; *t.+larka* 004, 012
- tilä-** “dilemek, istemek” *kolgalı t.-[gäli]* 086
- tor** “ağ” *t.+ta* 080
- törlüg** “türlü” *tört t.* 079; *tört t. aşlar* 031; *üç t. aşlar* 075; *y(e)g(i)rmi t. savlark[a]* 083
- tört** “dört” *t. törlüg* 079; *t. törlüg aşlar* 031
- törtünç** “dördüncü” *t.* 034, 072
- töz** “esas” *bilig aş t.+i* 029
- tözlüg** “esasl” *barlar t.* 013; *barlar ođguraksız t.* 015; *ođgurak t.* 014
- tözsüz** “esassız” *barlar t.* 014
- tur-** “durmak; tasvirî fiil” *aş tayakıña t.-urlar* 027; *ükliyü asılı t.-up* 076
- turmak** “durma” *t.* 080
- tusu** “fayda, yarar” *asıg t. “fayda₂”* 089, 093, 097
- tut-** “tutmak” *t.-galı* 005; *t.-guluk* 017
- tutmak, tutma[k]** “tutma” *t.* 021, 073

tutul-, tutul- “tutulmak” *t.-maz* 041, 041, 045, 055, 062; *t.-mazun* 054;
t.-mış 037

tutulma[k] “tutulma” *t.+ı* 050

tuymak “aydınlanma” *tüzgäriñsiz yeg tüzü köni t. atl(ı)g ıdok burhan kutıŋa* 010

tükäl “mükemmel” *t. bilgä t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhan* 007

tükät- “bitirmek” *t.-ip* 088

tükäñinçsiz “sonsuz” *alkınçsiz t. “tükenmez ve sonsuz”* 012

tüp “pekiştirme hecesi” *t. tüz* 090

tüz “düz” *tüp t.* 089

tüzgäriñsiz “anlaşılması imkânsız” *t. yeg tüzü köni tuymak atl(ı)g ıdok burhan kutıŋa* 009

tüzü “düz” *tüzgäriñsiz yeg t. köni* 009

U

u- “muktedir olmak” *bergäli u.-yur* 011, 039; *b[e]rgäli u.-yur* 068; *bergäli u.-y[ur]lar* 051

ugrayu “bilhassa” *u.* 078

ugur “zaman” *u.+ta* 107

uguş “alan” *altı amranmak u.+ta* “altı arzu alanı” (~ Skt. *kāmadhātu*) 036

ukıt- “göstermek” *u.-mış* 100; *u.-ur* 090, 091

uladı “ve; ayrıca” *u.* 003; *u.+larda* 050

ulug, ulug “büyük” *u. bilgä biligi* 002; *u. koñıŝvare bay[agut]* 106; *u. kö-lünü nomug* 004, *u. kölünü nomnuŋ* 010; *iki u. m(a)haşravak tetseların-ta* 094; *ken temin u.+ug* 016

umamak “yetersizlik” *u. b(ä)lgülüg* 063; *küsämäk u.* 066

umunç, umun[ç] “umut” *u.* 068; *u. aŝ* 034, 063, 067; *akıgl(ı)g u. küsüş* 064; *köñül biligig sanlıg u.+nun* 070

uzun “uzun” *u. kızıg* “nesir, düz yazı” 007; *u. kızıgdä* “nesir, düz yazı” 001

Ü

üç “üç” *ü. törlüg aşlar* 074

üçün, üçün, üçü[n] “için” *ü.* 001, 002, 016, 029, 037, 041, 045, 055, 059, 062, 084

üçünç “üçüncü” *ü.* 033, 063

üd, üd “zaman” *ü.* + *tä* 038, 044, 049

ükli- “artmak” *ü.* - *yü asılu* 075; *ü.* - *yür asılur* 061

ülgülänçsiz “ölçülemez” *ü.* *täñlänçsiz* “ölçülemez₂” 002, 011

üzä, [ü]zä “ile” *ü.* 050, 060, 089; *[ü]*. 067

Y

y(a)rlıka-, [y(a)r]lıka- “buyurmak, lütfetmek” *y.* - *dı* 008; *[y].-dı* 085; *y.-galı* 005; *y.-r* 003

y(a)rlıkamak, y(a)r[ı]kamak “lütfetme” *y.* + *ı* 093; *y.* + *[ı]* 097

yavız “sefil” *y.* *çıgay bolı* 110

yänä “yine” *y.* 077

yeg “en iyi” *y.* *tüzü köni tuymak* 009

y(e)g(i)rmi “yirmi” *y.* *törlüg savlark[a]* 083

yetinç “yedinci” *y.* 023

ymä “dahi, da, de” *y.* 018, 022, 025, 043, 057, 069, 109; *antag y.* 013, 013, 014, 014, 015

yör- “tefsir etmek” *y.* - *ür* 007

yörmäk “yorumlama, tefsir” *ken y.* 006

yörüg “yorum, tefsir” *aş işin bermäk y.* 057; *aş işin bermäk y.* + *i* 071; *sav-nıy y.* + *in* 100

yok “yok” *y.* 018, 028

yorı- “yaşamak” *y.* - *yur ärkän* 111

Sonuç

Eski Uygurca Budist edebiyata ilişkin üç fragmanın filolojik neşrinin hazırlanmış bu yazının sonuçları şöyle özetlenebilir:

1. Bu yazıdaki ilk fragmanın konusu Budizm’in iki temel ekolünden biri olan Mahāyāna ekolüdür ve bu fragmanda söz konusu ekolün nitelikleri sıralanmıştır. Yine mezkûr ekole ilişkin felsefi kabullere izah getirilmiştir, bu hâliyle bir tefsir metni görüntüsü sunmaktadır.

2. Çalışmaya dâhil edilen ikinci fragmanda konu Budist metinlerde bahsi geçen dört türlü yiyecek kavramı ve bunun izahıdır. Söz konusu Budist terimin Eski Uygurca bu fragmanda bütünlüklü olarak korunmuş olması önem arz etmektedir.

3. Yazıdaki üçüncü fragman ise Arhat Mahākāśyapa'yı ve yiyecek sadakasını konu alır. Metin bu şekliyle bir anlatı metni izlenimi vermektedir.

4. Çalışmanın metin kısmı daha evvel neşredilmemiş 112 Eski Uygurca satırdan oluşmaktadır.

5. Çalışmanın kapsamındaki söz varlığı incelendiğinde 220 madde başının belirlendiği belirtilmelidir. Bu söz varlığının 182'si isim tabanı ve 38'i fiil tabanıdır.

6. Çalışmanın söz varlığında 13 alıntı sözcük mevcuttur. Bu yazı ile dilsel veri açısından Eski Uygurca araştırmalarına katkı sunulmak istenmiştir.

Etik Komite Onayı Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Mali Destek Bu yazı, TÜBA-GEBİP programı tarafından desteklenmiştir.

Çıkar Çatışması Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Ethical Committee Approval Ethical committee approval is not required for this research.

Funding The Turkish Academy of Sciences-Outstanding Young Scientist Program (TÜBA-GEBİP) funded this paper.

Conflicts of Interest The author declares no conflicts of interest in this study.

İşaretler ve Kısaltmalar

... ₂	ikileme
Ⓟ	pothī deliği
Çin.	Çince
EUyg.	Eski Uygurca
Grek.	Grekçe
krş.	karşılaştırınız
o. F.	ohne Fundsigle [= Fragmanın bulunduğu yeri gösterir işaret mevcut değil]
Skt.	Sanskritçe
Soğd.	Soğdca
Toh. A	Toharcanın A diyalekti
Toh. B	Toharcanın B diyalekti
t.y.	tarih yok

Kaynakça

- Auffarth, C., Kippenberg, H. G. ve Michaels, A. (2006). *Wörterbuch der Religionen*. Kröner.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford at the Clarendon.
- Davids, T. W. R. ve Stede, W. (1921-1925). *The Pali text society's Pali-English dictionary*. Pali Text Society.
- Digital Dictionary of Buddhism. (t.y.). *Dictionaries for the study of Buddhist and East Asian language and thought*. 18 Mayıs 2023 tarihinde www.buddhism-dict.net/ddb/ adresinden edinilmiştir.
- Edgerton, F. (1953). *Buddhist hybrid Sanskrit grammar and dictionary. Vol. II: Dictionary*. Yale University.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation. Vol. I-II*. Harrassowitz.
- Hirakawa, A. (1997). *Buddhist Chinese-Sanskrit dictionary*. Reiyūkai.
- Monier-Williams, M. (1899). *A Sanskrit-English dictionary*. Oxford University.
- Poucha, P. (1955). *Institutiones linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus linguae Tocharicae dialecti A*. Státní Pedagogické Nakladatelství.
- Raschmann, S. C. (2021, 25 Haziran). *U 2050 [o. F.]*. Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Katalogisierung der Orientalischen Handschriften in Deutschland. https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001534
- Röhrborn, K. (1977-1998). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien 1-6*. Steiner.
- Röhrborn, K. (2010). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien, Neubearbeitung. I. Verben. Vol. I: ab- - äzüglä-*. Steiner.
- Röhrborn, K. (2015). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Band 1: a-asvık*. Steiner.
- Röhrborn, K. (2017). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Band 2: aš-äzüük*. Steiner.
- Sang, K. H. (2012). *An analytical study of the Buddhist concept of food (āhāra) with reference to both Theravāda and Mahāyāna traditions*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kelaniya: University of Kelaniya Postgraduate Institute of Pāli and Buddhist Studies.
- Soothill, W. E. ve Hodous L. (1937). *A dictionary of Chinese Buddhist terms with Sanskrit and English equivalents and a Sanskrit-Pali index*. Kegan Paul, Trench, Trubner & Co.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *Mainz 342 [T II 638] (arka sayfa)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023

- tarihinde https://turfan.bbaw.de/dta/mainz/images/mainz0342_seite2.jpg adresinden edinilmiştir.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *Mainz 342 [T II 638] (ön sayfa)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023 tarihinde https://turfan.bbaw.de/dta/mainz/images/mainz0342_seite1.jpg adresinden edinilmiştir.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *Mainz 798 [T I] (arka sayfa)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023 tarihinde https://turfan.bbaw.de/dta/mainz/images/mainz0798_seite2.jpg adresinden edinilmiştir.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *Mainz 798 [T I] (ön sayfa)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023 tarihinde https://turfan.bbaw.de/dta/mainz/images/mainz0798_seite1.jpg adresinden edinilmiştir.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *U 2050 [o. F.] (A sayfası)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023 tarihinde <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2050seite1.jpg> adresinden edinilmiştir.
- Turfanforschung: Digitales Turfan-Archiv. (t.y.). *U 2050 [o. F.] (B sayfası)*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 18 Mayıs 2023 tarihinde <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2050seite2.jpg> adresinden edinilmiştir.
- Ünal, O. (2022a, 26 Temmuz). *Mainz 342 [T II 638]*. Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Katalogisierung der Orientalischen Handschriften in Deutschland. https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001007
- Ünal, O. (2022b, 7 Temmuz). *Mainz 798 [T I]*. Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Katalogisierung der Orientalischen Handschriften in Deutschland. https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001076
- Wilkens, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen: Altuigurisch – Deutsch – Türkisch / Eski Uygurcanın el sözlüğü: Eski Uygurca – Almanca – Türkçe*. Universitätsverlag Göttingen.

Extended Summary

There are basically two schools of Buddhism: Theravāda “the path of the ancients” and Mahāyāna the “great vehicle”. The Theravāda school is also called Southern Buddhism due to the region it spreads, and the Mahāyāna school is also called Northern Buddhism for the same reason. Mahāyāna, which is known to be more reformist than the Theravāda school of Buddhism, puts forward the idea of a whole universal salvation in the person of its ideal person, the Bodhisattva. In terms of its philosophical foundations, although the Mahāyāna school has gained different interpretations with the influence of local beliefs in different geographies along with many sub-schools within it, it has principles and some concepts that largely overlap with the Theravāda school of Buddhism. Among these, *āhāra* “food”, identified similarly in Sanskrit and Pāli languages, is a common concept in both schools of Buddhism. This concept is included in Buddhist texts in both physical and mental contexts, with the Sanskrit term *āhāra-catuṣka* “four types of food”. Another issue that needs to be mentioned here is the concept of food charity in Buddhism. Especially as a way of life, the food charity that monks and nuns demand from believers in order to maintain their lives have taken place in Buddhist texts with the Sanskrit term *piṇḍapāta*. In this context, in this article, the philological edition of three Old Uighur fragments, which have not been published until now and the texts of which have not been determined, is aimed. The archive numbers of these fragments included in this paper and preserved today in the Berlin Turfan Collection are as follows: Mainz 342 (T II 638), Mainz 798 (T I), and U 2050 (o. F.).

The archive number of the first fragment within the framework of the study is Mainz 342 and the find mark is T II 638. There are eight lines on each side of this fragment. The text has partial destruction in the last line on the verso. The first five lines on the recto are written in red ink. Although it cannot be determined which work the Buddhist canon belongs to, the fragment contains the characteristics of the Mahāyāna school of Buddhism and the interpretation of some teachings related to this school. The second fragment in this article bears the archive number Mainz 798 and the find mark T I. There are thirty lines on the front and back side of the fragment. The fragment consists of sixty lines. Some lines of the text have been partially damaged at the beginning, middle and end of the line. Four types of food in Buddhism (Old Uighur *tört törlüg aš*; Chinese 四食 *sishi* and Sanskrit *āhāra-catuṣka*) are mentioned in the fragment. While the third fragment examined in the study has the archive number U 2050, it does not have a find mark. There are eighteen lines on both sides of the fragment. Page A of the text is partially damaged from the beginning of lines, and page B is partially damaged from the end of lines. In the text it is reported that Arhat Mahākāśyapa was once, in his previous forms of existence, the rich man Koṭīśvara. It is said that when he lost his property and became poor, he changed completely, became a monk and asked for *piṇḍapāta*, that is, food charity. Therefore, the text gives the impression that it belongs to a narrative text as it is. In this article, the transcription, transliteration, translation into Turkish, explanations, analytical index and glossary of the abovementioned three fragments are included. While the method in the *Uigurisches Wörterbuch* is followed in the transcription of the text, the line-by-line translation method is followed in the

translation into Turkey Turkish. Explanations on the text include text restorations and explanations of Buddhist terms. In the glossary and index part, every word that is protected as a whole is included as entries.

The results of this study are as follows: The text of the paper consists of 112 unpublished Old Uighur lines. When the vocabulary within the scope of the study is examined, it should be noted that 220 entries were identified. Of this vocabulary, 182 are noun bases and 38 are verb bases. There are 13 quoted words in the vocabulary of the study. This article contributed to the Old Uighur studies in terms of linguistic data.

